

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Ирен Йорданова Пелтекова, СУ „Св. Климент Охридски“, член на научното жури със Заповед на Ректора на СУ № РД 38-677/21.10.2016 г.

Относно материалите, представени за присъждане на ОНС „доктор“ в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание и спорт (волейбол) от ас. **Петър Петков Колев**, докторант на самостоятелна подготовка, катедра „Спортни игри и планински спортове“, Департамента по спорт, СУ „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертацията **“Спортно-педагогически аспекти при развитието на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти”**

Научен ръководител доц. Георги Божилов, доктор (НСА)

1. Биографични данни

Основно преподавателската кариера на ас. Петър Петков Колев е свързана със Софийския университет. Ас. Колев е преподавател в катедра „Спортни игри и планински спортове“ към Департамента по спорт. Ас. Колев е завършил специалностите „Учител по физическо възпитание“ и „Треньор по волейбол“ през 1989 г. във ВИФ „Георги Димитров“. Трудовата кариера на ас. Петър Петков Колев е богата. Той има 29 г. стаж по придобитите специалности.

Преподавателската му дейност в СУ започва от 1994 г. и е насочена към работа със студенти от профилирани групи и спортно усъвършенстване по волейбол. Работил е като хоноруван преподавател по волейбол в УНСС.

Ас. Петър Колев е ангажиран с обучението на студентите от специалност „Физическо възпитание и спорт“ към катедра НУП, ФНПП, където води лекциите и практическите упражнения по дисциплината „Методика на преподаване на волейбол“. Също така е включен в преподавателския екип на магистърската програма „Спортни дейности и туризъм“, където води семинарни упражнения по дисциплината „Организация на спортни прояви по спортни игри“.

Треньорската кариера на ас. Петър Колев стартира през 1988 г. във ВК Локомотив (София) и преминава през УСШ – Възраждане (София) и ВК ЦСКА (София). През април 2009 г. учредява и става председател на ВК „Софийски университет“, където работи и като старши треньор.

В дългогодишната си треньорска дейност е работил с отбори на подрастващи, с жени и мъже. Със своите отбори е постигал престижни класирания както у нас, така и в чужбина.

От 2008 г. до този момент е основен организатор на международен студентски турнир по плажен волейбол, който се провежда в с. Лозенец (Бургас).

Ас. Петър Колев е завършил курсове за съдия по волейбол, за воден спасител и масажист.

Изцяло положителен момент в развитието на ас. Петър Колев е съчетаването на практиката с теорията. Резултатът от това съчетание за мен е видим в настоящият му дисертационен труд.

2. Общо описание на представените материали

Кандидатът Петър Петков Колев е представил следните материали:

- Дисертационен труд и 4 приложения към него – 223 страници;
- Автореферат на дисертационния труд – 34 страници;
- Публикации – 3 броя по темата на дисертацията.

3. Обща оценка на представените материали

Дисертационният труд е с обем 223 страници, той обхваща увод, четири глави, списък с използваната литература и четири приложения. В библиографията са включени 160 литературни източника, от тях 144 на български и руски език, 10 на английски и немски език и 6 линка към интернет сайтове. В текста на дисертацията са включени 34 таблици и 61 фигури.

Текстът отговаря на структурните и съдържателните изисквания за дисертация, открояват се отделни тематични области. Така представеното съдържание дава възможност за изчерпателен анализ по избраната тема.

Отделните глави на дисертацията логично следват идеята да се представи необходимостта и важността на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти за изграждането им като състезатели с добри волейболни умения. Ас. Колев поставя акцент и върху възпитанието на младите волейболисти като неделима част от спортно-педагогическия процес.

Без да преразказвам съдържанието на труда, ще се опитам да щрихова само някои от най-съществените предимства на работата в хронологичен ред, както ги е представил самият докторант.

В теоретичната първа глава е очертана общата концептуална рамка, която заляга в основата на последвалото емпирично изследване. Тази глава е с обем от 71 страници и тематично е обособена в пет направления – волейболът в системата на физическото възпитание; педагогическите аспекти на физическото възпитание и спорта; социално-педагогическите аспекти в тренировката по волейбол; възрастовите особености на физическото развитие при подрастващите – морфологични, физиологични и психологични особености и накрая се разглеждат двигателните способности на човека, представени според класификацията, направена от P. Gundlach (1968) – кондиционни и координационни способности.

Достоен е фактът, че ас. Петър Колев, освен че прецизно описва чисто спортните проблеми при обучението на волейболисти в разглеждания в дисертационния труд възрастов период 13 – 15 години, също толкова ясно и детайлно изяснява значението и особената важност, която представляват за спортната практика два от методите на възпитание, а именно – поощрението и наказанието.

Отново като голям плюс на работата бих искала да подчертая и конкретно да спомена, обширния обхват от изследвани и анализирани настъпващи изменения в развитието на човека и реалната им взаимосвързаност с обучението по волейбол във възрастовия период 13 – 15 години. Става въпрос за анализиране на процесите, които стават в периода на пубертета, темповете на физическото развитие и промените, които настъпват в опорно-двигателния апарат, връзката между висшата нервна система и овладяването на спортната техника, развитието на сърдечно-съдовата и дихателните системи в процеса на усилен растеж и промените в пулсовата честота при физическо натоварване.

Много ясно е очертана изследователската хипотеза (с. 71 от Дисертацията): „... предполага се, че с прилагането на целенасочени тренировъчни средства и съвкупност от традиционни и иновационни спортно-педагогически подходи за обучение и възпитание ще се развият координационните способности на 13 – 15 - годишни момчета, занимаващи се с волейбол“. Авторът на изследването прави паралелна връзка между развитието на координационните способности и по-бързото овладяване на волейболната техника.

Във втора глава (обем от 36 страници) ас. Петър Колев успява да формулира целта и пет задачи за решаване. Ас. Колев посочва обекта и предмета на изследването, описва етапите, през които е преминала научно-изследователската му дейност, за да представи в настоящия вид дисертационният си труд. В обхвата на изследването са включени 36 момчета на възраст 13 – 15 години, занимаващи се организирано волейбол в три различни волейболни клуба – ВК „Софийски университет“ (София), ВК „Славия“ (София) и ВК „Миньор“ (Перник). Във връзка с провеждането на педагогическия експеримент ас. Петър Колев е формирал от тези волейболисти две работни групи: експериментална група (ЕГ), съставена от 12 момчета, трениращи в ВК „Софийски университет“ (София) и контролна група (КГ) съставена от 24 момчета от другите по-горе споменати волейболни клубове.

Докторантът успява да подбере подходяща методика за снемане на необходимите количествени показатели и методика за анализ на резултатите. Методиките са изложени обстойно и същевременно точно и ясно. Ас. Колев е използвал методите анализ на литературни източници и контент-анализ. Изследваните показатели са групирани в тестови батерии и са представени прегледно в четири таблици (с. 75-77, табл. 1,2,3,4) като: антропометрия (3 показателя), спортно-педагогическо тестиране, в което са включени показатели за физическа дееспособност (8 показателя), за координационните способности (14 показателя), за техническите възможности (12 показателя). Тук прави впечатление сериозният набор от показатели за изследване – 37 на брой. Сами по себе си количеството на получената информация от снетите показатели и самото измерване показват извършената огромна и трудоемка работа от страна на докторанта по време на изследването. Това е солидна като съдържание информация, която може както да помогне на изследователя, така и да го затрудни, ако няма достатъчно научно-изследователски опит.

Коректността в получените резултати се основава на факта, че снемането на показателите е извършено от постоянен изследователски състав и с еднаква

апаратура, което е гаранция за надеждност на резултатните и последващите анализи и базираните на тях изводи.

За обработка на резултатите са използвани математико-статистическите методи: вариационен анализ, корелационен анализ, и три сравнителни анализа – t-критерий на Стюдент, U-критерий на Ман-Уитни и T-критерий на Уилкоксън. Използван е също и анкетен метод, чрез който ас. Петър Колев установява отношението на момчета на 13 – 15 години, занимаващи се с волейбол към методите на възпитание – поощрение и наказание прилагани по време на тренировъчния процес (анкетната карта е представена в приложение 3 на дисертацията).

Високо оценявам решаването на трета задача на изследването, което води до успешно разработване на специализирана програма за развитие на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти. Поставям акцентът в тази глава именно върху създадената авторска програма и я оценявам като основно постижение с практическа насоченост в дисертационния труд (с. 97 – 108)

Трета и четвърта глава включват резултатите от изследването, анализът, изводите и препоръките.

Трета глава е с обем от 75 страници и има приносен характер. Обособявам като постижение на докторанта получените резултати за отношението на волейболистите към методите на възпитание: поощрение и наказание – табл. 8 и фиг. 4, където резултатите са представени в процентни. Резултатите сочат, че от методи на поощрение в треньорската практика са използвани основно два: одобрение на треньора изразено в 42% от случаите и похвала за добре свършената работа – 78,6%. За мен бе изненадващо да прочета, че след поощрение 78,6% от волейболистите са посочили негативна промяна в тяхното поведение, която се изразява най-често в отпускане и нарушаване на дисциплината. Получените резултати имат според мен изключително важно значение и биха били полезни за треньорите на деца, които са с малък трудов стаж, а защо не и с по-голям такъв. Възприемането на похвалата и последвалото поведение на съвременните деца, очевидно е различно в сравнение с поколенията от предходното десетилетие.

Интерес за мен представляват и получените резултати по отношение на прилагането на наказанието. Най-често прилаганите наказания във волейболната практика се оказват: отправянето на упрек и мъмрението – 64,2% и наказание, което се изразява в повторно изпълнение на елементи от играта и физически упражнения – 92,8%. Авторът съпоставя много умело и интересно причините за получаване на наказание, справедливостта на наложените наказания и в каква степен и посока те повлияят на потърпевшите. Резултатите са представени във фиг. 5 (с. 113 от Дисертацията).

Безспорно познавателна стойност имат резултатите от вариационния анализ, които могат да послужат за основа за бъдещи изследвания както на автора, така и от други специалисти. Ас. Петър Колев е установил текущото състояние на подготвеност на състезателите като за целта е използвал сравнителен анализ на получените средни стойности по показателите, постигнати от всички участници в

изследването. Получените резултати са с висока информативна стойност и отчитат големи разлики между средните стойности и най-добрия резултат при повечето показатели за физическа дееспособност, по същия начин са анализирани резултатите от показателите за координация и техническите способности и са направени задълбочени и коректни анализи.

С помощта на корелационния анализ на Пиърсън, докторантът е проследил 666 връзки, от тях 85 са статистически значими като една е с много голяма взаимовръзка, 7 са с голяма, 20 са със значителна и 57 с умерена. Представени са четири корелационно-структурни модела и всеки от тях е подложен на точен анализ (фиг. 14, 15, 16, 17). Оценявам получените резултати и направените по тях анализи с висока стойност и приложимост в практиката.

Ас. Петър Колев много коректно и ясно в таблици и фигури е представил както разликите между ЕГ и КГ, така и прирастите, получени при първото и второто тестиране по всички 37 показатели.

Може да се твърди, че крайният резултат от изследователския процес и всичките обстойни анализи спомагат да се докаже правилността на прилаганата от ас. Петър Колев специализирана тренировъчна програма за развитие на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти. Със същата сила може да се каже, че получените стойности могат да послужат за изграждането на нормативна база за оценяване и контрол на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти.

Следва да бъде отчетено, че ас. Петър Колев демонстрира знания и умения при работата със статистически данни, приложени в научни изследвания в областта на спорта. Фигурите в дисертационния труд, които показват получените стойности са разбираеми и подходящи, съобразно тежестта на научната разработка.

Докторантът след всяка подточка на трета глава много умело синтезира резултатите и убедително изразява своето виждане и обяснение по получените стойности и прави връзката между получените резултати и волейболната игра, за което заслужава адмирации. Тази аналитична способност на ас. Колев е показателна за неговото високо научно ниво, съчетано с практически знания и умения.

Ас. Петър Колев показва умения за анализ и синтез, текстът е четивен и същевременно е на необходимото научно ниво.

С удоволствие отбелязвам, че докторантът е разгледал внимателно бележките на рецензентите, направени му на вътрешната защита и се е съобразил с повечето от тях.

Четвърта глава е с обем от само 6 страници и съдържа изводи, препоръки и приноси за спортната практика. Представени са осем основни извода и 12 препоръки, които са адекватни с поставените задачи на изследването. Докторантът Петър Колев е извел два приноса с практична насоченост и един с теоретична.

4. Трите публикации са свързани с темата на дисертационния труд, те са представени на международни научни конференции, като една от тях е в чужбина.

Едната е на английски език, двете на – български език. Публикувани са в сборници от конференциите, като едната от научните публикации е в реферирано научно списание (г. Велес, Македония, 2016 г.). Налице е активна научна дейност по време на докторантурата, тъй като публикациите са в 2015 и 2016 г. Първата публикация е в съавторство с научния ръководител, другите две са самостоятелни. Първата публикация от 2015 г. представлява навлизане в проблематиката на координационните способности при обучението на 13 – 15-годишни волейболисти. В този научен доклад ас. Петър Колев установява и сравнява средните стойности на показателите от първото и второто тестиране, направени в началото и в края на експеримента. Обхватът на изследването включва 12 състезатели от волейболния отбор на „ВК Софийски университет“ (родени в периода януари 2000 г. – декември 2001 г.). Във втория доклад от 2016 г., който е на английски език, докторантът проследява значимостта в прираста на координационни способности при 13 – 15-годишни волейболисти, получен вследствие работата с експериментална методика с приоритетно развитие на този тип способности. Обхватът на изследване включва 36 състезатели от волейболните отбори на „ВК – Софийски университет“, ВК – Славия и ВК Миньор (Перник). В третия доклад също е от 2016 г. и в него ас. Петър Колев проследява до каква степен развитието на координационните способности влияе върху усъвършенстване на техническите възможности на 13 – 15-годишни волейболисти.

Чрез анализиране на публикациите установявам, че докторантът Петър Колев има устойчиво научно израстване както в теоретичната подготовка, така и в развиването на изследователските си умения.

5. Цитирането и позоваването на автори, публикации и източници в дисертационния труд е според един от установените стандарти – с изписване на фамилия, име и година на цитирания автор след края на цитата, БДС.

Обособени са четири приложения: набор от специализирани физически упражнения за развиване на двигателните способности, таблици с получените стойности от изследваните показатели (4 бр. таблици), анкетна карта и таблици с получените показатели от направения корелационен анализ. Всичко това показва прецизността, с която Петър Колев е реализирал изследването.

6. Приносните моменти са извадени коректно от докторанта. Придавам значение на тези с практико-приложен характер и като обобщение откроявам следните научни практико-приложни и теоретико-приложни постижения на докторанта:

- Разработване на специализирана тренировъчна програма за обучение по волейбол с акцент върху подобряване на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти, която е научно доказана като работеща, въз основа на резултатите от емпирично изследване (с. 97 – 108 от Дисертацията).
- Съставяне на специализирана тестова батерия за установяване на координационните способности на волейболисти, която допълва теорията в

изследователската сфера във волейбола (табл. 3, с. 76 от Дисертацията) и описанието за снемането и надеждността на тези показатели (с. 84 – 91 от Дисертацията).

- Изведени и класифицирани са най-важните координационни способности, които трябва да притежават занимаващите се с волейбол (с. 10 от Автореферата)
- Оценявам високо с педагогическа и възпитателна стойност и резултатите получени от анкетата за използването на методите за наказание и поощрение в спортно-педагогическата практика (с. 109 – 114 от Дисертацията).

7. Авторефератът е с обем от 34 страници и той съответства на съдържанието и структурата дисертацията, в него синтезирано е представена информация за дисертационния труд. Включен е списък с 3 публикации (с. 34), които са пряко свързани с проблематиката на дисертационния труд, както и списък с приноси за спортната практика.

8. Оценка за личния принос на кандидата

Текстът на дисертацията съдържа информация, която дава достатъчно основания да се говори за актуализиране и обогатяване на методиката за развиване на координационните способности на 13 – 15 годишни волейболисти, чрез създадената от докторанта иновационна специализирана тренировъчна програма. Програмата е апробирана в практиката и доказва своята надеждност. Ас. Петър Колев е извел класификация с 14 ключови координационни способности, които трябва да притежават подрастващите волейболисти, за да постигнат високо ниво при овладяването на елементите от волейболната игра.

Насърчавам ас. Петър Колев да продължи изследването си както с други възрастови групи при момчета, така и с момичета.

9. Въпроси към докторанта

Въз основа на създадената авторска специализирана програма за развитие на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти, как се постига ефективност в обучението и развиването на тези способности при съчетаване на факторите отсъствие от тренировки и промяна в планирания тренировъчен процес?

Въз основа на личната Ви преценка за характера на младите спортисти и на анализите и направените изводи за отношението на волейболистите към методите на възпитание – поощрение и наказание, как според Вас би се отразило финансово стимулиране и съответно и лишаване на тези добавки в тази възраст?

10. Критични бележки

Не приемам положително изводът, направен от докторанта, че „усъвършенстването на даден елемент от играта не води до подобряване в развитието на друг технически елемент“. Съгласна съм, че „елементите от играта трябва да се усъвършенстват в постоянно променяща се и усложняваща се обстановка“, но това се постига в последния етап на обучението – затвърждаване и усъвършенстване и продължава до края на кариерата на спортиста. За това не е правилно да се очаква от спортисти на възраст 13 – 15 години да изпълняват елементите на играта вариативно според игровата обстановка. (с. 187 от Дисертацията).

11. Лични впечатления

Ас. Петър Колев е висококвалифициран спортен специалист. Има натрупан богат опит като треньор и преподавател по волейбол в СУ „Св. Климент Охридски“. Постига отлични класирания със своите отбори. Упорит и работлив, проявява прецизност и коректност в своята работа. Докторантът Петър Колев показва умения, които му позволяват да работи самостоятелно в научно-изследователската сфера.

12. Заключение

Представеният дисертационен труд “Спортно-педагогически аспекти при развитието на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти” на ас. Петър Колев отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, както и на Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ.

Дисертационният труд се отличава с оригиналност на изследването, той има практически и теоретични приноси. Докторантът показва познания в областта на педагогиката и обучението по волейбол и доказва, че има аналитични умения при извършване на изследването и създаването на авторска тренировъчна програма за развиване на координационните способности на 13 – 15-годишни волейболисти.

Имайки предвид гореизложеното, предлагам на Петър Петков Колев, докторант на самостоятелна подготовка, да бъде присъдена ОНС „доктор“, по направление – 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението по физическо възпитание и спорт – волейбол) и в качеството си на член на научното жури и рецензент заявявам, че ще гласувам „за“.

10.11.2016 г.

Член на журито:

Доц. д-р Ирен Пелтекова